

Економіка

УДК 332.146.2:331.101.262:004.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19322875>

**Вплив інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним
розвитком міст в умовах цифровізації ринку праці, євроінтеграції та
поширення ШІ**

Черняк Валерій Олегович

здобувач освіти рівня «бакалавр» кафедри менеджменту та державної
служби, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, бул. Шевченка, 81, 18031, Україна,
<https://orcid.org/0009-0007-4481-6166>

Зачосова Наталія Володимирівна

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та державної служби,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, бул. Шевченка, 81, 18031, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-8469-3681>

Герасименко Олена Михайлівна

д.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, бул. Шевченка, 81, 18031, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3144-0709>

Чубіна Анастасія Сергіївна

к.н.держ.упр., доцент кафедри менеджменту та державної служби,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, бул. Шевченка, 81, 18031, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6812-231X>

Прийнято: 14.03.2026 | Опубліковано: 29.03.2026

Анотація: метою дослідження є виявлення впливу інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст в контексті тенденцій цифровізації ринку праці, євроінтеграції та поширення штучного інтелекту. **Методи,** якими послуговувались автори у процесі дослідження, були: теоретичні методи, зокрема, прийоми аналізу та синтезу; методи абстрагування і узагальнення; методи класифікації та систематизації; методи дедукції та індукції. **Результатами** дослідження стали: окреслений та конкретизований вплив інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст, узагальнені тенденції впливу цифровізації ринку праці на управління сучасними містами, формалізовані припущення та рекомендації щодо використання можливостей штучного інтелекту для формування стратегічного інтелектуального потенціалу задля наближення рівня розвитку українських міст до європейських стандартів життя на шляху до інтеграції України до ЄС. **Висновки.** Встановлено, що використання інтелектуального капіталу в управлінні великим містом надає владним інституціям інструменти для підвищення його конкурентоспроможності на національному та на європейському рівні, забезпечуючи перехід до людиноцентрованої та соціально орієнтованої моделі міського устрою. Для ефективної трансформації українських міст у розумні міста, привабливі для життя, з метою посилення тенденцій до євроінтеграції, доцільно запроваджувати ШІ в муніципальному управлінні для моделювання сценаріїв розвитку міста,

аналізу великих даних під час прийняття управлінських рішень, автоматизації процесів надання важливих для населення адміністративних і соціальних послуг і комунікації між органами влади та населенням. Масштабне використання цифрових технологій у поєднанні з адаптацією європейського досвіду екологічного менеджменту, промислового симбіозу та сталої енергетики в управлінні великими містами забезпечить відповідність орієнтирів їх соціально-економічного розвитку європейським цінностям і стандартам, перетворюючи їх на безпечні, високофункціональні та комфортні центри для життя та професійного становлення мешканців, не залежно від віку, статі, фізичних особливостей.

Ключові слова: ринок праці, управління містом, штучний інтелект, соціально-економічний розвиток, інтелектуальний капітал, людські ресурси, євроінтеграція, національна безпека.

The impact of intellectual capital on the management of socio-economic development of cities in the context of digitalization of the labour market, European integration and the spread of AI

Cherniak Valerii

Bachelor student of the Management and Public Service Department,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Shevchenko Blvd.,
81, 18031, Ukraine

cherniak.valerii422@vu.cdu.edu.ua

<https://orcid.org/0009-0007-4481-6166>

Nataliia Zachosova

DSc (Economics), Professor, Professor of the Management
and Public Service Department,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Shevchenko Blvd.,
81, 18031, Ukraine

natazachosova@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8469-3681>

Herasymenko Olena

DSc (Economics), Associate Professor of the Economics and International Economic
Relations Department,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Shevchenko Blvd.,
81, 18031, Ukraine

em_gerasimenko@vu.cdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-3144-0709>

Chubina Anastasiia

PhD (Public Administration), Associate Professor of the Management
and Public Service Department,

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Cherkasy, Shevchenko Blvd.,
81, 18031, Ukraine

anchubina@vu.cdu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-6812-231X>

Abstract: the **purpose** of the study is to identify the impact of intellectual capital on the management of the socio-economic development of large cities in the context of trends in the digitalization of the labour market, European integration and the spread of artificial intelligence. The **methods** used by the authors in the research process were: theoretical methods, in particular, analysis and synthesis techniques; methods of abstraction and generalization; methods of classification and systematization; methods of deduction and induction. The **results** of the study were: outlined and specified impact of intellectual capital on the management of the socio-

economic development of large cities, generalized trends in the impact of digitalization of the labor market on the management of modern cities, formalized assumptions and recommendations on the use of artificial intelligence capabilities to form strategic intellectual potential in order to bring the level of development of Ukrainian cities closer to European standards of living on the path to Ukraine's integration into the EU. Conclusions. It has been established that the use of intellectual capital in the management of a large city provides government institutions with tools to increase its competitiveness at the national and European levels, ensuring the transition to a human-centered and socially oriented model of urban planning. For the effective transformation of Ukrainian cities into smart cities that are attractive for life, in order to strengthen the tendencies towards European integration, it is advisable to introduce AI in municipal administration for modelling city development scenarios, analysing big data when making management decisions, automating the processes of providing important administrative and social services for the population, and communication between government bodies and the population. The large-scale use of digital technologies combined with the adaptation of European experience in environmental management, industrial symbiosis, and sustainable energy in the management of large cities will ensure that the guidelines for their socio-economic development comply with European values and standards, transforming them into safe, highly functional, and comfortable centres for the life and professional development of residents, regardless of age, gender, or physical characteristics.

Keywords: labour market, city management, artificial intelligence, socio-economic development, intellectual capital, human resources, European integration, national security.

Постановка проблеми. Поміж численних напрямків і стратегічних орієнтирів, у межах яких здійснюється управління розвитком сучасних великих міст, соціально-економічний є пріоритетним, оскільки саме його стан визначає рівень добробуту населення, життєдіяльність бізнес і інтерес інвесторів.

Українські міста конкурують між собою за ресурси – як людські, так і матеріальні, і суттєвою конкурентною перевагою є комфортність проживання і ведення підприємницької діяльності, яка також значно залежить від соціально-економічного потенціалу міста, досягнутого шляхом ефективного його публічного управління та адміністрування.

Уже той незаперечний факт, що на чолі управління містом стоїть людина або група людей – означає, що інтелектуальна складова, притаманна їм, відіграє важливу роль для його стратегічного розвитку. Управлінські рішення щодо того, куди витрачатимуться наявні фінансові ресурси, якими будуть вектори трансформації суспільних відносин та організації обслуговування населення державними органами та структурами, як еволюціонуватиме та модернізуватиметься інфраструктура – визначають долю міста. Водночас, наявні у економічній системі та системі національної безпеки виклики, ризики та загрози, і навіть невідворотні прогресивні тенденції, такі як цифровізація, змушують до пошуків шляхів адаптації класичних підходів до управління містом із використанням усіх наявних засобів і інструментів. Серед них – штучний інтелект, що може сприяти у формуванні якісного інформаційного підґрунтя та аргументації для обрання оптимальних сценаріїв соціально-економічного розвитку міста.

Прагнення України стати однією з держав Європейського союзу ставить перед містами нові виклики зокрема і безпекові, цифрові та демографічні, які посилюються міграцією населення. Для того, аби в українських містах були мешканці та були працівники, чия робоча сила здатна закласти основу функціонування міста, його очільникам необхідно створити для цього належні умови. Джерелом інтелектуального капіталу та кадрового ресурсу традиційно є регіональні ринки праці. Однак, їх сучасний стан викликає побоювання, та посилює актуальність тематики розпочатого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ряд вітчизняних дослідників предметно вивчає проблеми та перспективи розвитку українських міст,

збагачуючи науково-методологічне підґрунтя науки публічного управління та адміністрування та економічної науки. Так, Николаєва В. І., Погребняк Л. О. виокремлюють теоретичний та практичний аспекти стратегічного управління містом [1], Ткачук Р. С., Євсюков О. П. конкретизують антикризове управління великим містом в умовах надзвичайних ситуацій [2], Луцишин О. досліджує можливості фінтеху в управлінні містом [3], Динник І. П. характеризує організацію управління сучасним містом в межах концепції Smart City [4], Лахижа М. І., Діденко О. Г., Єрьоменко С. М. узагальнюють сучасні проблеми, підходи і тенденції публічного управління містом [5]. Важливою складовою управління розвитком міст є підтримання та покращення його соціально-економічного стану. У цьому контексті вартими уваги є публікації таких авторів, як Лойко В. В., Жукова Ю. М., Сундук А. М., Швець П. А., що простежують глобальні урбаністичні тенденції розвитку міст як окремих соціально-економічних систем [6], Мельникова М. В., яка вивчає промисловий симбіоз як чинник соціально-економічного та екологічнобезпечного розвитку міста [7], Козаченко Г. В., Романовська Ю. А., які описують концептуальні засади аналізу розвитку загроз соціально-економічній системі «місто» [8], Провотар Н., Щурик Х., що конкретизують містоформуюча роль університетів та здатності їх впливу на соціально-економічний та просторовий розвиток міст [9], Пороскун С. С., що вивчає екологічну складову формування маркетингової концепції території міста, як фактору його соціально-економічного розвитку [10]. Аналіз багатьох візій щодо формотворчих підвалин соціально-економічного розвитку міст схиляє до висновку щодо важливості інтелектуального та трудових ресурсного забезпечення цього процесу, що призводить до необхідності дослідження стану та потенціалу ринку праці регіону під час надання пропозицій щодо перспектив зростання міст. У цьому контексті Ільїч Л. М., Акіліна О. В. вивчають освітньо-кваліфікаційні дисбаланси, виклики і перспективи на молодіжному ринку праці найбільшого міста України – Києва [11]. Поширення штучного інтелекту у соціально-економічні системи, зі свого боку, також може

стати фактором зростання міст і водночас засобом вирішення проблеми їх забезпечення трудовими ресурсами. Наприклад, Попова Н. В., Мязін М. В. окреслюють можливості створення та розвитку цифрових міст з позиції подолання викликів та використання перспектив в епоху штучного інтелекту [12], Василенко О. В., Сонько С. П., Балабак О. А., Балабак А. В., Нікітіна О. В. досліджують використання технологій штучного інтелекту для управління екологічною безпекою міст [13], Левченков Є. О. систематизує філософські засади екоорієнтованої освітньої парадигми в умовах цифровізації та штучного інтелекту і прокладає шлях еволюційного переходу від smart-міста до smart-освіти [14]. Євроінтеграційний аспект управління розвитком українських міст також знайшов відображення у сучасній фаховій літературі [15].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на детальний опис різних елементів управління розвитком міст у сучасній економічній і управлінській літературі, мінливість соціально-економічних тенденцій, які повсюдно проявляються, змінюються та трансформуються у оточуючому світі, стаю приводом для початку усе нових наукових пошуків. У межах цього дослідження заплановано розглянути особливості розвитку великих міст, що визнані найкращими для життя у Європі та в Україні, встановити можливості запозичення зарубіжного досвіду для уточнення стратегічних орієнтирів перспективного соціально-економічного розвитку вітчизняних міст із врахуванням ризиків і реалій воєнного часу. Авторами буде проведено ґрунтовну роботу щодо ідентифікації проблем функціонування сучасного внутрішнього ринку праці та його здатності (або не здатності) бути каталізатором соціально-економічного розвитку міст, а також окреслено можливості використання штучного інтелекту для компенсації дефіциту традиційного інтелектуального капіталу, необхідного для формування ефективних економічних політик та прийняття зважених управлінських рішень під час управління великими містами.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виявлення впливу інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст в контексті тенденцій цифровізації ринку праці, євроінтеграції та поширення штучного інтелекту. Для досягнення такої мети необхідно виконати ряд завдань: окреслити та конкретизувати вплив інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст, спрогнозувати тенденції впливу цифровізації ринку праці на управління сучасними містами, зробити припущення та надати рекомендації щодо використання можливостей штучного інтелекту для формування стратегічного інтелектуального потенціалу для наближення рівня розвитку українських міст до європейських стандартів життя на шляху до інтеграції України до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління соціально-економічним розвитком міста – це складна багатогранна управлінська діяльність, яка реалізується представниками органів місцевого самоврядування та державної влади у тісному взаємозв'язку з підприємницькими структурами та суспільством, і спрямована на неухильне слідування стратегічним пріоритетам досягнення стану соціального та економічного добробуту усіх категорій стейкхолдерів завдяки мобілізації та використання доступних ресурсів і координації процесів, необхідних для підтримання життєдіяльності населення та його комфортного проживання. У результаті таких управлінських дій у стратегічній перспективі можливим є підтримання стійкого економічного зростання та досягнення високого рівня конкурентоспроможності міста як комплексної соціально-економічної системи в масштабах національної економіки.

Николаєва В. І., Погребняк Л. О. вважають, що система стратегічного управління містом повинна давати відповіді на три найважливіших питання:

1. Яка місія і цілі міста?
2. Який існуючий і майбутній профіль міста?

3. Що міська влада має зробити, щоб забезпечити виконання місії і досягнення поставлених цілей? [1, с.22].

Управління сучасним містом передбачає формування стратегії його розвитку з урахуванням сучасних світових тенденцій та необхідності відповідати вимогам і стандартам в рамках європейської інтеграції. Ключовими є вимоги концепції сталого розвитку. Специфіка українських міст, пов'язана з впливом війни, збільшує диференціацію за окремими напрямками розвитку: пошук інвестицій, відбудова, ревіталізація, особлива увага до процесів на ринку праці, забезпечення безбар'єрності [5, с.49]. Виконання усіх окреслених завдань стає можливим лише за умови креативного та людиноцентрованого підходу до управління містом, критичного мислення та аналізу численних сценаріїв майбутнього розвитку подій у економічному просторі, раціонального розподілу наявних ресурсів і вміння відшукати їх резерви, комунікувати з інвесторами та переконувати партнерів, тощо. Інтелектуальний капітал в усіх трьох його традиційних вимірах – людському, структурному, споживчому – у контексті управління містом може розумітися як сукупність нематеріальних ресурсів його жителів, які при раціональному їх поєднанні та ефективному використанні формують додану вартість і забезпечують стійкий розвиток міста та його інфраструктури, і гарантують високий рівень якості життя його мешканців. На відміну від площини підприємницької діяльності, використання інтелектуального капіталу в управлінні великим містом дає йому засоби та переваги для підвищення рівня власної конкурентоспроможності у національному та глобальному просторі. Мета концепції застосування технології штучного інтелекту в міському управлінні полягає в оптимізації міської мобільності, зменшенні заторів, мінімізації впливу транспорту на навколишнє середовище тощо. Василенко О. В., Сонько С. П., Балабак О. А., Балабак А. В., Нікітіна О. В. зазначають, що концепція «smartliving» охоплює інтеграцію технологій для підвищення якості життя мешканців міста. Це передбачає розгортання систем розумного дому та цифрових послуг, які задовольняють

потреби окремих людей і громад. Ця концепція має на меті створити більш комфортний і зв'язаний міський простір, сприяючи почуттю благополуччя міської спільноти [13, с.197]. Відтак, управління українськими містами на засадах активного використання інтелектуального капіталу державних службовців та чиновників місцевої влади дозволить їм стати конкурентоспроможними порівняно з європейськими містами, які зараз користується великим попитом для проживання як серед локальних мешканців європейського простору, так і серед українського населення.

Місто як соціально-економічна система є відкритою, динамічною та складною системою, на яку впливають багато факторів. Фактори впливу на місто можна розподілити на три рівня: макрорівень (світові тенденції), мезорівень (тенденції розвитку держави), мікрорівень (тенденції розвитку міста) [6, с.17]. Сталий розвиток міських територій є важливим завданням сучасності, оскільки міста є центрами економічного, соціального та культурного життя. Він передбачає збалансований розвиток, який враховує потреби сучасного покоління, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [10, с.882]. З використанням категорії «розвиток» реалізацію загрози соціально-економічній системі «місто» слід розуміти як імовірність виникнення змін негативного характеру, яка з часом поступово зростає, за відсутності протидії в цій системі та, відповідно, її еманації [8, с.116]. Формування інтелектуального капіталу, його якісне і кількісне зростання відбувається значною мірою у площині взаємодії ринку праці та закладів освіти. Ринок праці є джерелом людських ресурсів, робочої сили, необхідної для екстенсивного соціально-економічного розвитку міста. Заклади освіти – надають інтелектуальному капіталу якісних характеристик, забезпечуючи інтенсивний соціально-економічний розвиток міської інфраструктури.

Ткачук Р. С., Євсюков О. П. стверджують про наявність п'яти груп пріоритетів у механізмі муніципального управління великим містом: група 1 – пов'язана із реалізацією державної політики на місцевому рівні в межах

правового поля; група 2-у бажанні будувати європейську столицю все має відповідати ключовим європейським принципам місцевого самоврядування; група 3 – спрямована на реалізацію та розширення економічного потенціалу великого міста і раціональне використання ресурсів; група 4 – забезпечення соціального захисту мешканців територіальної громади великого міста; група 5 – створення «розумного» діджиталізованого великого міста із мобільними застосунками для комфорту мешканців і реалізації певних місцевих повноважень та сервісів [2, с.284]. Чим вищим є рівень цифровізації функціонування міста – процесів надання державних, медичних, освітніх послуг, економічних і фінансово-господарських процесів, тощо, тим більші потреби використання інтелектуального капіталу в управлінні містом. Водночас, цифровізація відкриває широкі можливості для застосування штучного інтелекту у публічному управлінні та адмініструванні. Станом на початок 2026 року вітчизняний ринок праці характеризується стійкими тенденціями до зниження власного ресурсного потенціалу. Причинами цього явища стали: війна, окупація територій, міграція населення, зниження рівня народжуваності, дистанційна робота громадян працездатного віку на зарубіжні компанії, низький рівень кваліфікації доступної робочої сили, мобілізація осіб чоловічої статі, гендерна дискримінація, ейджизм, тощо.

Цифровізація та штучний інтелект дають змогу автоматизувати частину функцій, які виконувалися представниками державних органів влади у процесі управління містом. Зокрема, за допомогою штучного інтелекту можна проводити аналіз великих даних щодо соціально-економічних показників розвитку міста, проводити дистанційний етап рекрутингу персоналу для роботи в органах державного управління, модерувати канали комунікації між управлінцями та населенням, моделювати сценарії перебігу соціально-економічних процесів розвитку міста, використовуючи різні параметри та аналізуючи отримані результати з метою обрання оптимального шляху та ресурсу витрат, генерувати варіанти дизайну міської архітектури, визначаючи ті, які будуть найбільш

соціально орієнтованими та зручними із урахуванням потреб та інтересів усіх категорій громадян, у тому числі осіб з обмеженими можливостями, яких через інтенсивність воєнних дій в українських містах стає все більше. І це лише орієнтований перелік можливостей використання штучного інтелекту в управлінні соціально-економічним розвитком міста. Тому вважаємо, що поєднання інтелектуального капіталу з можливостями цифровізації та генеративного ШІ є оптимальною сучасною моделлю для розвитку механізму управління великим містом. Натомість, відмова від використання ШІ в управлінських процесах такого рівня означатиме неможливість перетворити традиційне українське місто на комфортне та високо функціональне Смарт-Сіті, що свідчатиме про штучне стримання його розвитку через бажання владних структур залишити високий рівень бюрократизації управлінських процесів.

Існує концепція, згідно якої пропонується відхід від сприйняття розміру міста як основного аргументу для його позиції у певній ієрархії, адже немає чіткої кореляції між рівнем розвитку міста, якістю життя в ньому та чисельністю населення [9, с.35]. Така позиція є перспективною для вітчизняних міст, які прагнуть зайняти свою нішу у європейському просторі. Євроінтеграція, якої палко прагне сучасна Україна, супроводжується потребою перегляду стандартів життя, які є пріоритетними порівняно зі збільшенням розмірів міста під час встановлення стратегічних орієнтирів його соціально-економічного розвитку (табл.1).

Таблиця 1

Рейтинги європейських і українських міст, найкращих для життя

Місце у рейтингу	Європа, 2026 рік	Україна, 2025 рік
1	Берн (Швейцарія)	Львів
2	Копенгаген (Данія)	Івано-Франківськ
3	Ставангер (Норвегія)	Вінниця
4	Женева (Швейцарія)	Тернопіль
5	Люксембург (Люксембург)	Хмельницький

6	Гаага (Нідерланди)	Житомир
7	Відень (Австрія)	Чернівці
8	Мюнхен (Німеччина)	Ужгород
9	Дублін (Ірландія)	Рівне
10	Лісабон (Португалія)	Черкаси

Джерело: узагальнено авторами за даними [16, 17]

Запропоновані у табл. 1 дані чітко засвідчують, що не завжди найбільше місто країни, його історична або ділова столиця користуються найбільшим попитом як місце проживання на довгострокову перспективу. Проте, сама суть міста – як складної соціально-економічної системи, існування якої зумовлене високою концентрацією населення на певній території, яка виникала у зв'язку із наявністю на ній найкращих умов для проживання та ресурсів, необхідних для життя, передбачає тісний взаємозв'язок між розвитком міста і наявністю у ньому жителів, для задоволення потреб яких, у кінцевому підсумку, цей розвиток і потрібен. Зростання асиметрії українського ринку праці, яке супроводжується переміщенням населення, створює значні виклики для збереження трудового потенціалу та дотримання соціальних стандартів [11, с.65]. Цифровізація сфери трудових і економічних відносин здатна послабити негативні ефекти дефіциту робочої сили, оскільки сприяє поширенню дистанційної та змішаної зайнятості, які здатні задовольнити потребу у робочій силі високої кваліфікації з одного боку, а з іншого – зберегти населення міст, даючи можливість працювати на улюбленій роботі та досягати нових кар'єрних висот без потреби зміни місця фізичного перебування працівника.

Лойко В. В., Жукова Ю. М., Сундук А. М., Швець П. А. виділяють такі підсистеми соціально-економічної системи міста, як матеріально-технічна, фінансово-економічна, транспортна, екологічна, адміністративно-управлінська, соціально-демографічна, підсистема інформації та діджиталізації, підсистема безпеки проживання в місті [6, с.12]. Ефективність управління містом

визначається наборами індикаторів, значення яких здатні охарактеризувати та дати оцінку стану кожної з цих систем, а також слугувати параметрами для створення різноманітних рейтингів міст, на підставі яких люди приймають рішення щодо доцільності зміни місця проживання (табл.2).

Таблиця 2

Лідери рейтингу міст України за різними параметрами (станом на початок 2026 року)

Місце у рейтингу	Кількість населення	Комфорт і безпека	Розвиток ІТ-компаній	Туризм	Прозорість управління і довіра до влади
1	Київ	Львів	Київ	Львів	Чернівці
2	Харків	Вінниця	Львів	Київ	Вінниця
3	Одеса	Івано-Франківськ	Харків	Одеса	Львів
4	Дніпро	Тернопіль	Дніпро	Івано-Франківськ	Київ
5	Запоріжжя	Ужгород	Одеса	Чернівці	Харків

Джерело: узагальнено авторами за даними [18]

Зазначимо, що м. Київ чотири рази зустрічається у таблиці, м. Харків, м. Одеса і м. Львів – тричі. Міста, які перебувають під найбільш інтенсивними обстрілами росіян, продовжують залишатися густонаселеними, що створює додаткові виклики для тих, хто управляє ними з позиції забезпечення їх безпеки та підтримання необхідного рівня соціально-економічного розвитку. Водночас, найбільш комфортні для життя міста – у переважній більшості не належать до переліку тих, що мають найбільшу кількість жителів. Це пов'язано з обмеженими можливостями для розвитку підприємницької діяльності, навчання, кар'єрного зростання, медичного, освітнього та інших сервісів порівняно зі столицею та іншими мегаполісами.

Стратегічною метою управління сучасним великим містом є поступове перетворення його на розумне місто, яке будується із дотриманням такої

концепції розвитку міського простору, де сучасні технології та цифрові відомості інтегруються та комплексно використовуються для підвищення якості життя, ефективності управління містом та досягнення у його межах цілей сталого розвитку. Фінансові технології мають значний вплив на розвиток розумних міст. Смартміста – це міста, які використовують інноваційні технології для підвищення якості життя мешканців та оптимізації різних аспектів міського управління. Фінтех відіграє важливу роль у цьому процесі [3, с.84].

Динник І.П. зазначає, що існує 77 індикаторів смарт-сіті (Smart City – розумне місто), які розділені за 10 групами, що описують основні аспекти міського життя, а саме: економіка, технології, людський капітал, соціальна сфера, міжнародні зв'язки, навколишнє середовище, мобільність та транспорт, міське планування, самоврядування, державний апарат [4, с.80]. Таким чином, соціально-економічний розвиток міста є важливим елементом його трансформації у смарт-сіті. Наприклад, розширення можливостей використання цифрових фінансових технологій для опосередкування процесів міського життя позитивно впливає на управління містом, полегшуючи платежі та мобільність, поліпшуючи доступ до послуг і сприяючи розвитку інноваційних рішень для сталого розвитку міст. Впровадження цих технологій може значно підвищити якість життя мешканців і зробити міста привабливішими для життя й розвитку бізнесу [3, с.87]. Цифрові технології каталізують акселерацію соціальних зв'язків, фасилітують формування спільнот, інтенсифікують солідарність та кооперацію, проте водночас загострюють антагоністичні відносини не лише у вертикальній площині «влада-громадянин», а й у горизонтальних інтеракціях між мешканцями. У кризових ситуаціях містяни перетворюються на потенційні джерела загрози один для одного [12, с.38].

Повертаючись до питання цифровізації ринку праці як джерела поповнення інтелектуального капіталу системи управління містом маємо відзначити, що існує наукова позиція, згідно якої занадто освічена робоча сила приносить економіці такий самий негативний ефект, як і недостатньо освічена. У першому

випадку надлишкова освіченість людських ресурсів не даватиме їм змоги повністю реалізувати власний потенціал, у другому – підприємства не зможуть досягти бажаного рівня результативності через використання менш продуктивної робочої сили [11, с.71]. Залучення фахівців високої професійної кваліфікації на умовах віддаленої зайнятості із використанням цифрових технологій та застосування штучного інтелекту для виконання завдань працівників низького рівня кваліфікації дозволить наблизитись до подолання дефіциту робочої сили та заповнити актуальні вакансії. Більш широке використання міжнародного досвіду із застосування новітніх технологій благоустрою міст, зокрема, у країнах ЄС та досвіду з охорони навколишнього природного середовища дозволить нашій країні та її містам наблизитися до стандартів демократичного суспільства із забезпечення стійкого економічного, екологічного та соціального розвитку [1, с.24].

Зарубіжний досвід найкращих міст засвідчує потребу залучення до стратегічного планування широкого кола мешканців, які визначають образ майбутнього свого міста [15, с.18]. Крім того, доцільним для запозичення є європейський досвід використання переваг промислового симбіозу під час створення та функціонування екоіндустріальних парків [7, с.125]. Екологічний розвиток міста можна пов'язати з глобальними Цілями ООН [14, с.29], а отже, і європейськими цінностями.

Майбутні напрямки впровадження штучного інтелекту в містоуправління, акцентуються на важливості підвищення цифрової грамотності, просуванні етичних практик штучного інтелекту, використанні нових технологій, сприяння екологічній обізнаності, надання пріоритету принципам проектування, орієнтованого на людину [13, с.200].

Отже, вплив інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст в контексті тенденцій цифровізації ринку праці, євроінтеграції та поширення ШІ полягає у:

- креативному та аналітичному підході під час розробки та прийняття управлінських рішень;
- фокусуванні стратегічних орієнтирів розвитку міст на перетворенні їх на смарт-сіті;
- масштабуванні цифрової інфраструктури для повного охоплення усіх видів життєво необхідних для громадян державних послуг;
- трансформацію концепцію традиційної містобудови у соціально орієнтовану та людиноцентровану модель міської архітектури, що за допомогою цифрових технологій сприятиме комфортному проживанню та професійній реалізації громадян усіх вікових категорій, статі, особливостей розвитку та фізичних можливостей;
- автоматизації та делегування завдань, що вимагають мінімальної кваліфікації, або є рутинними, повторюваними, для виконання штучному інтелекту з обов'язковою перевіркою результатів;
- створення регіонального цифрового ринку праці, орієнтованого на потреби міста та забезпечення кадровим ресурсом локального бізнесу;
- дотримання в управлінні містами європейських цінностей та орієнтації стратегій розвитку міст на цілі сталого розвитку;
- визначення із використанням ШІ, цифровізації та експертів ринку праці перспективних напрямів спеціалізації міст;
- підлаштування профільних освітніх інституцій для посилення конкурентоспроможних напрямів розвитку міста кадровими ресурсами та інтелектуальним капіталом;
- адаптації європейського досвіду у контексті підвищення рівня екологічності міського життя, використання альтернативних джерел енергії, переробки сміття, вторинного використання матеріалів;
- автоматизації та убезпечення будівель і споруд для того, аби зробити їх придатними для перебування під час повітряних тривог і блеаутів, тривалої

відсутності опалення і водопостачання, завдяки використанню цифрових технологій;

- забезпечення безперервності інформаційної підтримки та комунікаційної взаємодії між органами влади та населенням міста під час критичних ситуацій для упорядкування дій усіх стейкхолдерів і підтримання життєдіяльності жителів і функціонування державних інституцій та критичної інфраструктури.

Висновки. Дослідження тенденцій впливу інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст в контексті тенденцій цифровізації ринку праці, євроінтеграції та поширення штучного інтелекту дало змогу зробити такі висновки.

1. Окреслено та конкретизовано вплив інтелектуального капіталу на управління соціально-економічним розвитком великих міст. Встановлено, що використання інтелектуального капіталу в управлінні великим містом надає владним інституціям інструменти для підвищення його конкурентоспроможності на національному та на європейському рівні, забезпечуючи перехід до людиноцентрованої та соціально орієнтованої моделі міського устрою.

2. Аргументовано, що цифровізація локальних ринків праці може слугувати на користь соціально-економічному розвитку міст, оскільки сприяє поширенню дистанційної та змішаної зайнятості, що дозволяє утримувати трудовий потенціал і інтелектуальний ресурс міста попри відчутні міграційні процеси.

3. Запропоновано шляхи використання можливостей штучного інтелекту для формування стратегічного інтелектуального потенціалу мікро та макrorівневих соціально-економічних систем задля наближення рівня розвитку українських міст до європейських стандартів життя на шляху до інтеграції України до ЄС. Для ефективної трансформації українських міст у розумні міста, привабливі для життя, доцільно запроваджувати ШІ в муніципальному

управлінні для моделювання сценаріїв розвитку міста, аналізу великих даних під час прийняття управлінських рішень, автоматизації процесів надання важливих для населення адміністративних і соціальних послуг і комунікації між органами влади та населенням. Масштабне використання цифрових технологій у поєднанні з адаптацією європейського досвіду екологічного менеджменту, промислового симбіозу та сталої енергетики в управління великими містами забезпечить відповідність орієнтирів їх соціально-економічного розвитку європейським цінностям і стандартам, перетворюючи їх на безпечні, високофункціональні та комфортні центри для життя та професійного становлення мешканців, не залежно від віку, статі, фізичних особливостей.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробленні пропозицій для національних стратегій соціально-економічного розвитку великих українських міст, що будуть орієнтовані на збереження інтелектуального капіталу та масштабування використання штучного інтелекту для того, аби забезпечити їх органічну інтеграцію у перелік європейських міст, комфортних для життя.

Список використаних джерел

1. Николаєва В. І., Погребняк Л. О. Стратегічне управління містом: теоретичний та практичний аспекти. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 1. С. 20-25.
2. Ткачук Р. С., Євсюков О. П. Антикризове управління великим містом в умовах надзвичайних ситуацій. *Науковий вісник: державне управління*. 2022. № 2. С. 276-303.
3. Луцишин О. Фінтех в управлінні містом. *Empirio*. 2024. Т. 1, № 1. С. 82-89.
4. Динник І. П. Організація управління сучасним містом в межах концепції Smart City. *Держава та регіони. Серія : Публічне управління і адміністрування*. 2022. № 3. С. 79-83.

5. Лахижа М. І., Діденко О. Г., Єрмоєнко С. М. Сучасні проблеми, підходи і тенденції публічного управління містом: теоретичні аспекти. *Економіка і регіон*. 2024. № 2. С. 45-52.
6. Лойко В. В., Жукова Ю. М., Сундук А. М., Швець П. А. Глобальні урбаністичні тенденції розвитку міст як окремих соціально-економічних систем. *Економіка та держава*. 2021. № 9. С. 10-18.
7. Мельникова М. В. Промисловий симбіоз як чинник соціально-економічного та екологічнобезпечного розвитку міста. *Економіка та право*. 2021. № 4. С. 123-130.
8. Козаченко Г. В., Романовська Ю. А. Концептуальні засади аналізу розвитку загроз соціально-економічній системі «місто». *Економіка промисловості*. 2022. № 3. С. 108-120.
9. Провотар Н., Щурик Х. Містоформуюча роль університетів: вплив на соціально-економічний та просторовий розвиток міст. *Економічна та соціальна географія*. 2023. Вип. 90. С. 34-46.
10. Пороस्कун С. С. Екологічна складова формування маркетингової концепції території міста, як фактору його соціально-економічного розвитку. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 3. С. 879-889.
11. Ільїч Л. М., Акіліна О. В. Освітньо-кваліфікаційні дисбаланси на молодіжному ринку праці міста Києва: виклики і перспективи. *Статистика України*. 2024. № 4. С. 64-77.
12. Попова Н. В., Мязін М. В. Цифрове місто: виклики та перспективи в епоху штучного інтелекту. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Теорія культури і філософія науки*. 2024. Вип. 70. С. 33-45.
13. Василенко О. В., Сонько С. П., Балабак О. А., Балабак А. В., Нікітіна О. В. Використання технологій штучного інтелекту для управління екологічною безпекою міст. *Таврійський науковий вісник. Сільськогосподарські науки*. 2025. Вип. 141(2). С. 195-201.

14. Левченков Є. О. Філософські засади екоорієнтованої освітньої парадигми в умовах цифровізації та штучного інтелекту: від smart-міста до smart-освіти. *Наукове пізнання: методологія та технологія. Філософія*. 2025. Вип. 1. С. 25-31.
15. Чепелевський Ю. Л. Особливості формування іміджу міста в контексті євроінтеграції. *Регіональна економіка*. 2021. № 1. С. 15-19.
16. Топ-10 європейських міст з найкращим рівнем життя. *24 канал. Подорожі*. URL: https://travel.24tv.ua/top-10-yevropeyskih-mist-naykrashhim-rivnem-zhittya_n3013951 (дата звернення: 08.03.2026).
17. 15 найкращих міст України для комфортного проживання. *РБК-Україна. Подорожі*. URL: <https://travel.rbc.ua/rus/news/15-naykrashchih-mist-ukrayini-komfortnogo-1749887911.html> (дата звернення: 08.03.2026).
18. Рейтинг міст України 2026: лідери за комфортом і перспективами. *Eurofest: культура та подорожі*. URL: <https://www.eurofest.org.ua/rejtyng-mist-ukrayiny-2026-lidery-za-komfortom-i-perspektyvamy/> (дата звернення: 08.03.2026).